

## G'AYRIQONUNY GIYOHVANDLIK MUOMALASIGA QARSHI KURASHDA PROFILAKTIKA INSPEKTORLARINING SOHAVY XIZMATLAR BILAN O'ZARO HAMKORLIGI: MUAMMOLAR VA TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI

Ismoilov Yunusbek Sherali o'g'li

*O'zbekiston Respublikasi Ichki Ishlar Vazirligi Akademiyasi 3-o`quv kursi kursanti  
ismoilovyunusbek580@gmail.com*

**Annotatsiya:** *Mazkur maqolada giyohvandlik vositalari va psixotrop moddalarning g'ayriqonuniy muomalasiga qarshi kurashda profilaktika inspektorlarining o'rni hamda ularning sohaviy xizmatlar bilan o'zaro hamkorlik tizini tahlil qilingan. Hamkorlikning huquqiy asoslari, mavjud muammolar, xorijiy tajriba va takomillashtirish yo'llari yoritilgan. Shuningdek, jamiyatda sog'lom turmush tarzini targ'ib etish, yoshlar o'rtasida giyohvandlikning oldini olish bo'yicha amaliy takliflar berilgan.*

**Kalit so'zlar:** *giyohvandlik, profilaktika, inspektor, hamkorlik, jinoyatchilik, sog'lom turmush, rehabilitatsiya.*

**Аннотация:** *В статье рассматривается роль инспекторов профилактики в борьбе с незаконным оборотом наркотических средств и психотропных веществ, а также система их взаимодействия с профильными службами. Освещены правовые основы сотрудничества, существующие проблемы, зарубежный опыт и пути совершенствования. Представлены практические предложения по пропаганде здорового образа жизни и профилактике наркомании среди молодежи.*

**Ключевые слова:** *наркомания, профилактика, инспектор, сотрудничество, преступность, здоровый образ жизни, реабилитация.*

**Annotation:** *This article analyzes the role of preventive inspectors in combating the illegal circulation of narcotic drugs and psychotropic substances, as well as their cooperation with relevant sectoral services. It highlights the legal basis of cooperation, existing challenges, international experiences, and possible improvement strategies. Practical recommendations for promoting a healthy lifestyle and preventing drug addiction among youth are also provided.*

**Keywords:** *drug addiction, prevention, inspector, cooperation, crime, healthy lifestyle, rehabilitation.*

### KIRISH

So'nggi yillarda dunyo miqyosida giyohvandlik vositalari va psixotrop moddalarning noqonuniy muomalasi insoniyat xavfsizligiga jiddiy tahdid solayotgan global muammolardan biriga aylangan. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti ma'lumotlariga ko'ra, har yili millionlab insonlar giyohvandlik vositalari bilan bog'liq holatlar sababli sog'lig'idan ayrilmoqda yoki

hayotdan ko'z yumadi. Bu jarayon ijtimoiy-iqtisodiy barqarorlikka, aholi salomatligiga va yoshlar tarbiyasiga bevosita salbiy ta'sir ko'rsatmoqda.

O'zbekiston Respublikasida ham ushbu muammoga qarshi kurash davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida qaraladi. Xususan, "Giyohvandlik vositalari va psixotrop moddalarning noqonuniy aylanishiga qarshi kurash to'g'risida"gi Qonun, shuningdek,

Prezident farmon va qarorlarida bu yo'nalishda kompleks chora-tadbirlar belgilangan. Ammo huquqiy choralar bilan bir qatorda, jinoyatchilikni oldini olish va profilaktika tizimini kuchaytirish ham muhim ahamiyat kasb etadi.

Profilaktika inspektorlari mazkur tizimning asosiy bo'g'ini hisoblanadi. Ular nafaqat jinoyat sodir etilganidan so'ng chora ko'radi, balki ijtimoiy xavfli holatlarning oldini olish, xavf guruhidagi shaxslar bilan individual ishlash hamda sohaviy xizmatlar bilan hamkorlikda aholining huquqiy ongi va madaniyatini oshirishda muhim rol o'ynaydi.

## **ASOSIY QISM**

### **1. Giyohvandlik muammosining ijtimoiy-huquqiy mohiyati:**

Giyohvandlik vositalarining noqonuniy muomalasi — bu nafaqat jinoyat, balki sog'lom jamiyatga tahdid soluvchi ijtimoiy ofatdir. U insonning aqliy, jismoniy va ma'naviy salomatligiga putur yetkazadi, jinoyatchilik darajasining oshishiga olib keladi. Shu sababli davlat siyosati bu illatga qarshi kompleks yondashuvni talab etadi.

O'zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksining 270–276-moddalarida giyohvandlik vositalarining noqonuniy aylanmasi bilan bog'liq harakatlar uchun javobgarlik belgilangan. Ammo bu faqat jazolash mexanizmi bo'lib, muammoni ildizi bilan bartaraf etish uchun profilaktik faoliyatni kuchaytirish zarur.

### **2. Profilaktika inspektorlarining faoliyat yo'nalishlari:**

Profilaktika inspektorlarining asosiy vazifalari quyidagilardan iborat:

- giyohvandlik bilan bog'liq huquqbuzarliklarning oldini olish va aniqlash;
- xavf guruhidagi shaxslar bilan individual ish olib borish;
- ta'lim muassasalari, mahalla va jamoalarda targ'ibot ishlari tashkil etish;
- sog'liqni saqlash va ijtimoiy xizmatlar bilan birgalikda reabilitatsiya chora-tadbirlarini

amalga oshirish.

### **3. Sohaviy xizmatlar bilan hamkorlikning mohiyati:**

Giyohvandlikka qarshi kurash kompleks yondashuvni talab qiladi. Shu bois profilaktika inspektorlari quyidagi sohaviy xizmatlar bilan yaqin hamkorlikda ishlaydi:

- Sog'liqni saqlash vazirligi: giyohvand shaxslarni aniqlash, davolash va reabilitatsiya qilish;
- Ta'lim tizimi: yoshlar orasida giyohvandlik profilaktikasi, huquqiy-ma'naviy tarbiya;
- Mahalla fuqarolar yig'inlari: hududiy nazorat, oilaviy muhitni sog'lomlashtirish;
- Yoshlar ishlari agentligi: sport va madaniy tadbirlar orqali sog'lom turmushni targ'ib

etish;

- OAV: jamiyatda ma'naviy immunitetni oshirish va axborot profilaktikasi.

### **4. Hamkorlikda uchraydigan muammolar:**

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, quyidagi omillar hamkorlik samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda:

- Axborot almashishning yagona tizimi yo'qligi;

- Profilaktika inspektorlarining haddan tashqari yuklamasi;
- Mutaxassislar (psixolog, ijtimoiy xodim) yetishmasligi;
- Reabilitatsiya markazlarining moddiy bazasining sustligi;
- Mahalliy darajada hamkorlik mexanizmlarining noaniqligi.

#### **5. Takomillashtirish yo'llari:**

Hamkorlik samaradorligini oshirish uchun quyidagilar tavsiya etiladi:

1. Yagona elektron ma'lumotlar bazasini yaratish – barcha sohaviy xizmatlar uchun ochiq tizim;
2. Profilaktika markazlarini ko'paytirish – psixolog, shifokor va huquqshunoslar bilan ta'minlash;
3. Maktab va kollejlarda uchun maxsus o'quv dasturlarini ishlab chiqish;
4. Mahalla darajasida "Sog'lom muhit" dasturlarini joriy etish;
5. Xorijiy tajribalarni joriy etish, jumladan Norvegiya va Janubiy Koreya modelidagi "jamiyat bilan birga kurash" tamoyilini tatbiq etish.

#### **XULOSA**

Giyohvandlik muammosi bilan samarali kurashish uchun huquqni muhofaza qilish organlari, sog'liqni saqlash, ta'lim, mahalla va yoshlar tashkilotlarining o'zaro muvofiqlashtirilgan hamkorligi zarur. Profilaktika inspektorlari bu tizimning asosiy halqasi sifatida jamiyat bilan bevosita aloqada ishlaydi.

Shu bois, ularning faoliyatini qo'llab-quvvatlash, moddiy va tashkiliy shart-sharoitlarni yaxshilash, shuningdek, hamkorlik tizimini raqamlashtirish orqali giyohvandlikka qarshi kurashni yangi bosqichga olib chiqish mumkin.

#### **FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:**

1. O'zbekiston Respublikasi "Giyohvandlik vositalari va psixotrop moddalarning noqonuniy aylanishiga qarshi kurash to'g'risida"gi Qonuni.
2. O'zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksi.
3. PQ-4807-sonli qaror, 2020-yil 10-avgust.
4. B.Boymurodov, M.Alimov. Huquqbuzarliklar profilaktikasi nazariyasi va amaliyoti. – Toshkent, 2021.
5. WHO World Drug Report, 2023.
6. I.Ikromov. Profilaktika inspektorlarining ijtimoiy-huquqiy faoliyati. – Toshkent, 2022.